ЮБИЛЕЙНА МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ТУРИЗМЪТ В ЕПОХА НА ПРЕХОДИ: ЗНАНИЯ, ПОЛИТИКИ И УСТОЙЧИВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ

Сборник с доклади

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ" СВИЩОВ

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Съ-Председатели:

Доц. д-р Любка Илиева – Ръководител на катедра
„Икономика и управление на туризма“
Проф. д-р Марияна Божинова

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Любка Илиева – председател
Доц. д-р Петя Иванова
Доц. д-р Тихомир Личев
Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова
Ас. д-р Йоана Константинова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Доц. д-р Любка Илиева – председател
Доц. д-р Петя Иванова
Доц. д-р Тихомир Личев
Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова

СЕКРЕТАРИАТ

Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова
Ас. д-р Йоана Константинова

ISBN 978-954-23-2652-6

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ” – СВИЩОВ
ФАКУЛТЕТ „ПРОИЗВОДСТВЕН И ТЪРГОВСКИ БИЗНЕС”
КАТЕДРА „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА”

ЮБИЛЕЙНА МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ТУРИЗМЪТ В ЕПОХА НА ПРЕХОДИ: ЗНАНИЯ, ПОЛИТИКИ И УСТОЙЧИВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ

19 – 20 юни 2026 г.

10 ГОДИНИ

Катедра „Икономика и управление на туризма”

Академично издателство „Ценов” – Свищов
2026

Кръглата маса се посвещава на 90-годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов и 10-годишнината на катедра „Икономика и управление на туризма”.

Докладите в сборника са анонимно рецензирани от Редакционен съвет.

Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

© АИ „Ценов“, Свищов, 2026
ISBN 978-954-23-2652-6

СЪДЪРЖАНИЕ

КАТЕДРА „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА“
Десетилетие на академично развитие, научни постижения и професионална реализация
Доц. д-р Любка Илиева 11

ПОЛИТИКИ, РЕГУЛАТОРНИ РАМКИ, ИКОНОМИКА И СТРАТЕГИЧЕСКО УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА В УСЛОВИЯТА НА ТРАНСФОРМАЦИИ

Предизвикателства пред туризма на България
Проф. д-р Стоян Петков Маринов 21

Публични политики за устойчиво управление на обекти на културното наследство
Проф. д-р Маргарита Богданова 31

Политики за развитие на устойчив културен туризъм
Проф. д.н. Таня Парушева 41

Предизвикателства пред туристически сезон 2026
Доц. д-р Красимира Янчева, ас. д-р Христина Сантана 48

Туризъм и геополитически въздействия – географски аспекти
Доц. д-р Тихомир Личев 63

Обществените поръчки в туризма – взаимодействие между знания, политики и устойчиви бизнес решения
Доц. д-р Галина Чиприянова, Красимир Парашкевов 75

Релацията „културен туризъм – културно наследство“
Доц. д-р Пенка Горанова 86

Професионалната счетоводна преценка в туристическите предприятия: между нормативното съответствие и управленската полезност на информацията
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова, студ. Василена Тодорова, студ. Димитър Димитров, студ. Евелина Радева, студ. Кристиан Иванов 94

Application of Lean Manufacturing Tools in Boxed Solutions for the Tourism Industry
Candidate of Pedagogical Sciences Protsenko Yulia Procenko
Lilya Idrisova, Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD 107

Политики за устойчив туризъм чрез проектно финансиране: Финансова ефективност на общинските инвестиции в инфраструктура
Ас. д-р Димчо Шопов 116

Кризата в Близкия изток – предизвикателства и възможности пред българския туризъм
Ас. д-р Тихомир Драганов.....128

Ролята на европейските програми за развитие на туристическия бизнес в България
Докторант Мария Павлова-Кондрова.....136

Териториална концентрация и регионални различия в развитието на балнео, СПА и уелнес туризма в България
Докторант Антоанета Христова.....144

Местното самоуправление като фактор за развитието на туризма
Докторант Ива Панайотова 156

Институционални и икономически ограничения при трансформацията на земеделски земи за нуждите на туристическата инфраструктура
Докторант Атанас Атанасов.....165

Потенциал за развитие на голф туризма в деветте туристически района на България
Докторант Незифе Бозова.....174

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ, ЗЕЛЕНА И КРЪГОВА ИКОНОМИКА, ГЕОПРОСТРАНСТВЕНИ АНАЛИЗИ И РЕСУРСЕН ПОТЕНЦИАЛ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ

From sustainable to regenerative tourism in the context of the blue economy
Доц. д-р Стефан Райчев 183

Синята икономика и устойчивият туризъм: възможности и предизвикателства
Доц. д-р Добринка Стоянова.....190

Съвременни измерения на социалноикономическата устойчивост в туризма
Доц. д-р Ваня Василева.....199

Развитие на районите през призмата на туризма
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков 207

Концептуализиране на геополитически сензитивни дестинации чрез спортен туризъм: по примера на Голанските възвишения
Доц. д-р Теодора Кирякова-Динева, докторант Уаел Муграби.....216

Изследване на нагласите към екологосъобразните решения в туризма
Гл. ас. д-р Павлин Павлов.....225

Храната като важен компонент на туристическото преживяване
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева 236

Връзка между туристическите пътувания и динамиката на потребителските цени в България
Докторант Никола Николов 244

Климатолечението в структурата на здравния туризъм: историческо развитие, научни школи и концептуално моделиране
Докторант Ваня Андонова..... 256

Кандидатурата за Европейска столица на културата като фактор за развитие на целогодишен туризъм в Бургас
Докторант Иван Гаврилов 268

Място на кръговата икономика в туристическия сектор
Докторант Виктория Джамбазка..... 277

ИНОВАЦИИ, ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ В ТУРИЗМА И УСЛУГИТЕ

Концептуална рамка за адаптация на туристическата система в условията на дигитална трансформация
Проф. д-р Велина Казанджиева, доц. д-р Георгина Луканова..... 287

Ролята на изкуствения интелект в развитието на смарт туризъм
Доц. д-р Елена Илиева, Павел Нончев 300

Бъдещето на туризма в епохата на преходи: между дигиталното и автентичното
Доц. д-р Любка Илиева..... 310

Приносът на цифровите иновационни мрежи към регионалното развитие
Доц. д-р Евелина Парашкевова..... 322

Детерминанти на онлайн пазаруването на туристически продукти в България
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 333

Влияние на дигиталната трансформация на туристическия пазар върху потребителското поведение
Доц. д-р Ваня Григорова..... 343

Иновационни възможности за развитие на туристическия бизнес – мрежови контекст
Доц. д-р Искра Пантелеева..... 353

Иновациите в контекста на туроператорската дейност
Доц. д-р Любомира Тодорова 363

Бариери пред дигиталната трансформация в хотелиерството: организационни, технологични и поведенчески аспекти
Гл. ас. д-р Галина Илиева 371

Ролята на дигитализацията в транспортното обслужване на туристите: нови технологии и приложения
Гл. ас. д-р Никола Гайдаров 381

Иновативни бизнес модели в хотелиерството: комбинация между лайфстайл, устойчивост и дигитално присъствие
Гл. ас. д-р Мира Джендова 390

Бизнес планиране в туризма в условията на изкуствен интелект – нови модели и предизвикателства
Гл. ас. д-р Маргарита Мишева 400

Иновационен модел за развитие на културния туризъм
Ас. д-р Йоана Константинова 412

От дигитална автоматизация към екосистемно управление: трансформация на бизнес моделите в хотелиерството
Докторант Агнес Бачева 420

Ролята на социалните мрежи при избора на туристическа дестинация сред младите хора
Студ. Павел Антонов Павлов 430

БИЗНЕС МОДЕЛИ, ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО, ПАЗАРИ И БРАНДИНГ В ТУРИЗМА И СВЪРЗАНИТЕ ИНДУСТРИИ

Развитие на туристическата индустрия в контекста на съвременните предизвикателства
Проф. д-р Цанко Стефанов 439

Българската индустрия и технологичните предизвикателства
Доц. д-р Сергей Найденов, доц. д-р Добрин Ганчев 448

Креативно управление на туристическите преживявания като фактор за конкурентоспособност на туристическите предприятия
Гл. ас. д-р Кристина Шопова 456

Методът на критичната точка в туристическия сектор – възможност за ефективни решения
Гл. ас. д-р Росен Колев 464

За идеята на туризма в луксозната индустрия
Гл. ас. д-р Иво Велинов 474

Културният туризъм: между наследството, преживяването и мотивацията
Гл. ас. д-р Пламен Петров 482

Търговски аспекти на селския туризъм в България
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 490

The Authenticity Paradox in the Age of Generative AI: Exploring the Impact of Synthetic Visual Content on Tourism Destination Branding
Ас. д-р Стелиана Василева 494

Бранд мениджмънт и корпоративна култура в многонационални компании в сектора на бизнес услугите
Докторант Петьо Божинов 503

Въздействие на дигиталните технологии върху трансформацията на туристическите предприятия
Докторант Теодора Попова 512

ХОТЕЛИЕРСТВО, РЕСТОРАНТЬОРСТВО И ТУРИСТИЧЕСКА АГЕНТСКА ДЕЙНОСТ: МОДЕЛИ НА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ

Спортната анимация като фактор в туристическия бизнес
Доц. д-р Стела Касабова, ст. преп. д-р Радослав Николов 523

Счетоводната информация – важен фактор за успешно управление на предприятията в ресторантьорството
Доц. д-р Галя Стоянова Иванова-Кузманова 530

Управление и развитие на туроператорския бизнес – практически аспекти на облагането по ЗДДС и отражението върху рентабилността
Гл. ас. д-р Лиляна Бърдукова 538

Inventory Accounting in Tourism-Related SMES in Cameroon: Challenges for Cost Control and Sustainable Business Models
PhD student Tognang Kouaya Pretta Noella Rosevale 549

Предизвикателства и възможности пред развитието на голф туризма в България
Докторант Ангел Ангелов 557

Устойчивите практики на туристическите агенции в община Варна
Докторант Христина Петрова 566

Кетъринг обслужването като фактор за конкурентоспособността на туристическите събития
Докторант Цветелина Петрова 575

Директните плащания по Общата селскостопанска политика като инструмент за устойчиво развитие на хотелиерството и ресторантьорството
Докторант Снежана Парушева-Ламбева 584

ОБРАЗОВАНИЕ, ЧОВЕШКИ КАПИТАЛ, ОРГАНИЗАЦИОННА КУЛТУРА, КРИЗИ И АДАПТИВНИ СТРАТЕГИИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СИСТЕМИ

Знанието и неговото управление в контекста на туризма
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Стела Маринова 599

В преход към приобщаване: туризмът като арена на промяна в условия на различие
Доц. д-р Теодора Кирякова-Динева 609

Музеите като неформална учебна среда
Доц. д-р Петя Иванова, докторант Цветелина Телбис 618

Влиянието на организационната култура върху иновационното представяне на туристическите предприятия
Гл. ас. д-р Надежда Стефанова 627

Practices for developing employer branding in Black Sea coastal tourism
Гл. ас. д-р Христина Филипова, хон. ас. Яна Донева 634

Свищов във впечатленията на посетителите на града (1878–1912)
Преп. д-р Емилия Вачева 643

Финансовата грамотност като фактор за устойчивост на туристическия сектор: структурни ограничения, рискови канали и инструменти за въздействие
Докторант Шенай Шемсиева Раимова 651

Re-thinking sport tourism through stronger physical education and local community engagement
PhD student Wael Mugrabi 665

УСТОЙЧИВИ ПРАКТИКИ НА ТУРИСТИЧЕСКИ АГЕНЦИИ В ОБЩИНА ВАРНА

Христина Петрова[1]
Икономически университет – Варна

Резюме: докладът има за цел да открои устойчивите практики на туристическите агенции в община Варна и да обобщи положителните ефекти от тяхното прилагане за туризма и за местната общност, както и да открои бъдещи възможности за устойчиво развитие.

Ключови думи: туристически агенции, добри практики, устойчивост.

Въведение

Община Варна разполага с редица предимства, които я правят привлекателна целогодишна дестинация с голям потенциал за развиване на устойчив туризъм. Градът има богата история, много благоприятно географско местоположение, уникална комбинация от природни ресурси – 32 км. брегова ивица с пясъчни плажове, минерални извори, лонгозни гори. Всичко това дава на града уникалната възможност да бъде развиван всякакъв вид туризъм. Във Варна посрещат и първата организирана група туристи в страната през 1909 г. – над 200 гости от Франция пристигат от Марсилия с кораб за круиз из Черно море.[2] Днес градът е домакин на много международни музикални, филмови и театрални фестивали като „Варненско лято" и „Любовта е лудост".

Туризмът е един от основните икономически сектори с приоритетно значение за развитието на община Варна. По данни от Програмата за развитие на туризма в община Варна 2021-2030 г. , към края на 2020 година градът разполага с 18,61% от легловата база в страната и тук се реализират над 23,27% от общия брой нощувки на годишна база. Реализираните приходи от нощувки са приблизително 150 млн. евро, което е 29% от приходите от нощувки в страната.[3]

По данни от BG Tourism, към месец февруари 2026 г. общият брой на реализираните нощувки в област Варна достига 56.8 хил. Това е увеличение от 6.0% спрямо февруари 2025 г. Български граждани са реализирали 29.0 хил. нощувки, докато чуждестранните туристи – 27.8 хиляди. Най-голям дял от нощувките се концентрира в местата за настаняване с по-висока

[1] hristina.petrova@ue-varna.bg

[2] „Първите организирани туристи пристигнали във Варна през 1909 година", 17.06.2016, https://www.moreto.net/novini.php?n=323820 , последно достъпен на 17.05.2026

[3] Програма за развитие на туризма в община Варна 2021-2030 г., с.11-12

категория. През февруари 76.1% от нощувките на чужди граждани и 56.5% от тези на български туристи са реализирани в хотели с 4 и 5 звезди. В обектите с 3 звезди са осъществени съответно 15.5% от нощувките на чужденци и 22.0% на българи, докато при местата с 1 и 2 звезди делът е 8.4% за чуждите и 21.5% за българските граждани.

Броят на пренощувалите лица в област Варна достига 25.3 хиляди, което е с 4.0% повече спрямо февруари 2025 г. Делът на чуждестранните посетители е 34.9%, като 79.6% от тях са предпочели хотели с 4 и 5 звезди. Средният престой на чуждите туристи е 3.0 нощувки. Общата заетост на леглата в областта е 16.9%, като най-висока е при хотелите с 4 и 5 звезди – 19.2%. На годишна база се отчита минимално понижение от 0.1 процентни пункта. Ръст се наблюдава и при приходите от нощувки, които достигат 2.8 млн. евро – увеличение от 20.7% спрямо година по-рано. От тях 1.3 млн. евро са генерирани от български граждани, а 1.5 млн. евро – от чуждестранни туристи.

В област Варна през февруари 2026 г. са функционирали 128 места за настаняване с 10 или повече легла – хотели, мотели, къмпинги, хижи и други обекти за краткосрочно настаняване. Те разполагат с общо 5.2 хиляди стаи и 12 000 легла. Данните показват положителна динамика на годишна база – броят на местата за настаняване нараства с 5.8%, а легловата база – с 6.8% спрямо същия месец на 2025 година.[4]

С оглед на стратегическото значение на община Варна и ролята ѝ на водеща дестинация в българския туризъм, развитието на устойчивост и максимално съхранение на разнообразните ресурси при максимално ефикасното им използване, е много съществена необходимост. Туристическите агенции имат важна роля в развитието на устойчив туризъм на територията на общината, тъй като голяма част от входящия чуждестранен туристопоток все още се осъществява организирано. Тяхната роля като консултанти и посредници в туристическия процес е много важна и в голяма степен зависи от тях да създават и промотират устойчиви туристически продукти и практики.

Към началото на месец май 2026 година на територията на община Варна с лиценз за туроператор и туристически агент са регистрирани 124 фирми, от които 21 са без активна застраховка „Отговорност на туроператора". Лиценз само за туроператорска дейност притежават 77 фирми, от които 13 са без валидна застраховка и няма да бъдат включени в настоящото изследване. С лиценз за туристически агент са регистрирани 251 фирми.[5]

---

[4] „Област Варна има 6 процента ръст на нощувките през февруари 2026" - https://bgtourism.bg/oblast-varna-6-procenta-rust-na-noshtuvkite-fevruari/ , 21.04.2026 г., последно достъпен на 17.05.2026

[5] Национален туристически регистър - https://ntr.tourism.government.bg/Registration.nsf/alltato.xsp, последно достъпен на 17.05.2026

Водещи туристически агенции на територията на община Варна

В последните години и особено след пандемията от COVID-19 голяма част от туристическите агенции, опериращи на територията на община Варна, започнаха да въвеждат практики, които да насърчават местната икономика чрез развитието на спортен, културен и детски туризъм, както и на различни видове еко и здравен туризъм. Друга устойчива практика, която все повече се прилага, е свързана с дигитализацията на туристическото обслужване и все по-лесната връзка между туристите и техния туроператор в дестинацията.

На сайта www.travel-varna.webnode.page е публикувана класация на десетте най-добри туристически фирми във Варна като критериите, по които са подбрани, включват асортимента от предлагани оферти, прозрачност на компонентите в пакета, устойчиво локално онлайн присъствие, бързина на отговор при отправено запитване, актуалност на предложенията, рейтинг и отзиви от клиенти.[6] В класацията са откроени фирмите „Бон тур", „Ориндж холидей", „Варна турист сервиз", „Евро-Варна", „Клавис тренд", „Енджой холидей", „Нирамар травел", „Рубина травел" и „АБ травел".

„Бон тур – БГ" ООД е фирма, създадена през 2010 г. от опитен екип с многогодишен опит във входящия туризъм. Компанията осъществява и входящ, и изходящ туризъм, като основните пазари, с които работи по отношение на входящия туризъм, са Русия, Украйна, Молдова, Беларус, Сърбия, Македония, Румъния. Най-важният партньор, реализирал най-големи обороти през годините от създаването на компанията, е руският туроператор „Библио глобус". За съжаление, поради усложнените международни отношения между Европа и Русия, към момента руските туроператори не изпращат туристи в България, което промени в голяма степен структурата на търсенето и предлагането на българските хотели. Въпреки липсата на туристите от Русия, съгласно годишния финансов отчет на дружеството, публикуван в Търговския регистър, към 31.12.2023 г. фирмата е реализирала приходи в размер на 10 096 000 лева, от които 9 428 000 лева са реализирани от продажба на туристически услуги. Тенденцията се запазва и през 2024 г., с общи приходи от продажби на стойност 10 709 000 лева, от които 10 639 000 лева са от продажби на туристически услуги. Основните дейности на „Бон тур" са": летен, зимен, балнео и бизнес туризъм в България; почивки и екскурзии в чужбина; трансфери и екскурзоводско обслужване в цял свят; организиране на детски лагери; корпоративно обслужване и MICE туризъм; организиране на конгреси и спортни мероприятия.

Устойчивите практики, които отличават „Бон тур" като един от водещите варненски туроператори, са свързани с ежегодно организиране на

[6] „Топ 10 туроператори и агенции във Варна" - https://travel-varna.webnode.page/, последно достъпен на 18.05.2026

международни спортни турнири – по футбол, водна топка и плуване. Състезателите настаняват основно в курортите Св. Св. Константин и Елена, Златни пясъци и Албена. В периода 16-17.05.2026 г. фирмата организира турнир по петанг в Св. Св. Константин и Елена, като домакин на събитието бе хотел "Gloria" 3*. В събитието взеха участие около 80 отбора от Балканския полуостров.[7] Предстоят турнири по футбол и водна топка.

Друго съществено за община Варна събитие, което „Бон тур" организира, е VII национален конгрес на Български лекарски съюз на тема „Политики в здравеопазването", проведен в периода 31.10 – 02.11.2025 в хотел "Astor Garden" 5* в Св. Св. Константин и Елена. Над 300 лекари от страната и чужбина взеха участие в конгреса, който за първи път бе проведен на българското Черноморие.[8] Друга полезна практика на фирмата е, че спонсорира местни футболни отбори, както и спортни мероприятия като футболни и тенис турнири.

Освен спортните инициативи, друг уникален продукт в портфолиото на „Бон тур" е организирането на психологически ритрийти на територията на страната и в чужбина. До момента са организирани 5 ритрийта – 3 в България и 2 в чужбина, водени от психолози с дългогодишен опит. Работните групи са в размер до 20 души. До края на 2026 г. предстои провеждането на още два ритрийта – един в Пампорово през месец юли и един в Гърция през септември. „Бон тур" се отличава също с висока степен на дигитализация на туристическото обслужване и активни, добре поддържани канали в социалните мрежи.

Компанията е един от водещите организатори на детски лагери на територията на страната. Организира детски развлекателни и спортни лагери за деца от България, Украйна и Молдова. Фирмата има съществен принос както в развитието на туризма на територията на община Варна, така и в развиването на бизнеса в града. Компанията е член на BNI Лидер – най-голямото бизнес дружество на BNI на територията на Балканския полуостров – обединение на собственици на над 80 бизнеса. [9]

Друг туроператор, който се отличава с добри практики на територията на община Варна е „Клуб Магелан" ООД. Регистрирана през 2006 година, фирмата е партньор на най-големите румънски туроператори и през 2022 година реализира приходи в размер на 76 886 000 лева. Фирмата има договорени контингенти във всички търсени хотели по българското Черноморие, както и по планинските ни и балнео курорти и предлага конкурентни цени на всичките си чуждестранни партньори. Компанията предлага улеснен

[7] Balkan Petanque Tour - https://www.bontour.bg/conferences/balkan_petanque_tour - последно достъпен на 19.05.2026

[8] VII национален конгрес на Български лекарски съюз - https://www.bontour.bg/conferences/7_kongres_na_balgarski_lekarski_sayuz#Info – последно достъпен на 19.05.2026

[9] BNI Лидер - https://bnileader.com/, последно достъпен на 19.05.2026

достъп до цялото си портфолио от услуги чрез собствена b2b система и предлага висока степен на автоматизация на резервационния процес.

„Клуб Магелан" също организира мероприятия и предлага корпоративно обслужване. Сред клиентите им са фирми като Тъпъруеър България, Българско дружество по белодробни болести, асоциация „Сърце-бял дроб".[10] Туроператорът предлага и пълен асортимент от услуги в сферата на изходящия туризъм – самолетни билети, почивки, екскурзии и крузи в цял свят, но в основната му дейност преобладава входящият туризъм и обслужването на чуждестранни туристи.

Туроператор с добри практики е и „Нирамар Травел" ЕООД. Фирмата е специализирана в автобусни почивки и екскурзии с тръгване от Варна, Добрич, Шумен и Търговище, като разполага с най-голям асортимент от екскурзии и културно-опознавателни маршрути на територията на страната. Към момента предлагат повече от 10 туристически маршрута в страната с отпътуване от Варна и множество варианти за дати на отпътуване. Отличават се с конкурентни цени, качествено екскурзоводско обслужване и интересни маршрути на достъпни цени. Лидер са и в организирането на автобусни екскурзии в чужбина с отпътуване от Варна.

Интересен и уникален туристически продукт с отпътуване от Варна предлага туроператор „Ясмин Холидейс" ЕООД – „Тайната България". Към момента проекта се състои от 4 туристически маршрута с цел опознаване на малко известни места и местни обичаи. Водачи по маршрутите са известните български журналистки Искра Урумова и Нивелина Няголова. Първият маршрут е свързан с мистичните ритуали на Еньовден и тяхното провеждане в Сакар планина. Второто приключение е в Странджа по време на Горещниците, а третия и четвъртия маршрут са в Искърския пролом и района на Враца. Целта на маршрутите е да бъдат посетени и опознати малко известни и по-трудно достъпни места в страната, да бъдат опознати традиционни местни обичаи и легенди и да бъде подкрепен местния туризъм.[11]

Пример за компания, която развива селски и екологичен туризъм, специализиран и приключенски морски туризъм е създадената през 2008 година „Варненска туристическа компания" ЕООД. Техните програми за селски туризъм представят българското село като бит, култура, фолклор, етнография. Програмите по екологичен туризъм са от националната програма „Български екопътеки" и са подходящи и за деца, и за възрастни с основна цел опазване на околната среда. Идеята е да се видят отблизо труднодостъпни природни феномени – каньони, скали, водопади, пещери. В тези маршрути са включени природните паркове „Златни пясъци", „Русенски лом", „Врачански Балкан", национален парк „Рила" и други.

[10] https://clubmagellan.com/events, последно достъпен на 19.05.2026

[11] Тайната България - https://yasmin-holidays.com/tour/tajnata-balgariya/ - последно достъпен на 19.05.2026

Програмите са с кратка продължителност – между един и три дни и включват приключенски тур в каньона на Суха река, приключенски тур в каньоните на Добруджа, поход до божурите на Яйлата, екскурзия в района на Петрич и Мелник, посещения на фестивала на етносите, събора на кукерите и празника на добруджанското вино, тур на Мадарското плато, тур в Търново, Павликени и Бяла черква. Интересно е предложението на фирмата за посещение на националния празник на динения маджун в село Смилец, Силистренско, съпроводено с дегустация на 5 вида вина в изба „Опрев".

Програмите на „Варненска туристическа компания" за приключенски и специализиран туризъм включват пешеходни планински преходи, конна езда и вело турове, наблюдение на птици, обучение по каране на ски и сноуборд през зимата. Програмите по морски приключенски туризъм включват обучение по дайвинг, подводен риболов, риболов с мрежи и въдици, пътувания с яхти, обучение за управление на ветроходна яхта, рафтинг, бънджи скокове, парапланеризъм.

Насоки за устойчиво развитие на туристическите агенции в община Варна

Предвид многобройните предимства и природните дадености на варненски район, бъдещата насока за развитие на устойчивите практики на туроператорите и туристическите агенции би следвало да е свързана с удължаването на туристическия сезон и диверсифициране на портфолиото от предлагани туристически продукти. Например, на територията на община Варна съществуват доста редки и застрашени растителни видове, както и лечебни билки. Това създава предпоставки за разработване на еднодневни турове за природолюбители на територията на природен парк „Златни пясъци", както и обучения по билкосъбиране и билколечение. Паркът е дом и на около 14 вида характерни за крайморския район диви орхидеи – пурпурен салеп, главопрашник, маймунски салеп, двурога пчелица, дреболистен дремник и други, което дава възможност за разработване и на специализирани турове за любителите на орхидеи. На територията на общината попадат и четири защитени зони по Директивата за опазване на дивите птици, което дава възможност за провеждане на турове за наблюдение на птици.

Община Варна има потенциал за летен сезон от началото на месец май до края на октомври. На практика обаче, повечето сезонни хотели отварят в края на месец май-началото на месец юни и затварят до края на септември. Възможност за удължаване на сезона и увеличаване на заетостта на работещите в сферата на туризма, както и повишаване на приходите от туризъм, стои в организирането на спортни събития и международни състезания, както и организирането на тренировъчни лагери за наши и чужди отбори,

тъй като на територията на общината са налични всички условия за подготовка и рекреация на спортисти. Преди години варненски туроператори организираха тренировъчни лагери в Кранево за отборите на Динамо Москва, Зенит и други големи руски отбори. А в Златни пясъци, в хотел „Алегра" 4* идваха за рекреация служители на предприятието „Норникель" – най-голямото предприятие за никел и паладий в света. Тъй като руските туристи в последните години не почиват в България по политически причини, туроператорите от Варна могат да започнат преговори с големи европейски предприятия и спортни отбори, за да популяризират предимствата на туристическия продукт на общината.

Друга възможност за развитие на устойчив туризъм на територията на Варна стои в привличането на круизни компании и включването на града в маршрутите на компании като MSC, Celestyal и Costa. Възможността е приложима и на национално ниво с разработването на маршрут, който да включва абсолютно цялата територия на българското Черноморие. Много добра възможност е и организирането на конференции, симпозиуми и изложения на територията на община Варна. Всички туроператори с дългогодишен опит в града разполагат със знанията, уменията и ресурсите да организират провеждането на мащабни събития, включително на тиймбилдинги и обучения за фирми както от страната, така и от чужбина.

Благодарение на природните дадености и благоприятното географско местоположение на община Варна, туристическите фирми, опериращи в града, разполагат с безспорно предимство пред много други агенции в страната и почти неограничени възможности за развиване и прилагане на устойчиви практики.

Туристическите агенции могат да предлагат пълен спектър от туристически продукти и услуги – могат да развиват кулинарен и винен туризъм, културно-исторически туризъм, спортен туризъм, балнеолечебен и оздравителен туризъм, плажен отдих, конферентен туризъм, еко и приключенски туризъм, фестивален и събитиен туризъм. Наличието на разработена хотелска база от всички категории и добре обучени кадри, с дългогодишен опит в туристическото обслужване допълнително подпомага туристическите фирми и им дава възможност да предлагат комбинации между различните видове туризъм, както и алтернативни форми на туризъм.

Предимство на туристическите агенции от община Варна е и високата им степен на дигитализация – всички големи туроператори имат собствени, онлайн базирани резервационни системи и имат добро позициониране в интернет, както и добре развит дигитален маркетинг. Допълнително популяризиране на предлагания туристически продукт може да се постигне чрез публикуване на виртуални турове и внедряване на изкуствен интелект за полесно управление на стандартизирани процеси от туристическото обслужване – например информиране чрез смс-и или вайбър на туристите за предстоящия час на отпътуване от хотела, данни за шофьор, информация за

допълнителни екскурзии и други подобни. Чрез публично-частни партньорства могат да се разработват общи туристически маршрути, фестивали и рекламни кампании, които да увеличат ползите както за туристическите агенции, така и за Варна като туристическа дестинация.

Заключение

Предимствата на туристическите агенции от община Варна са обусловени както от благоприятните природни и културно-исторически дадености на града, така и от дългогодишното тясно сътрудничество с местните хотелиери. Отличното познаване на района, на възможностите за развитие на различните видове туризъм, на хотелиерския и ресторантьорския продукт дават на туристическите фирми от Варна множество опции за внедряване и развиване на устойчиви туристически практики. Изграждането през годините партньорства и ползотворни сътрудничества между туроператори, хотелиери, ресторантьори и местни браншови организации дават възможност за дългосрочно развитие и установяване на трайни тенденции с огромни ползи за местната общност.

Използвана литература

„Първите организирани туристи пристигнали във Варна през 1909 година", 17.06.2016, https://www.moreto.net/novini.php?n=323820 , последно достъпен на 17.05.2026

Програма за развитие на туризма в община Варна 2021-2030 г., с.11-12

„Област Варна има 6 процента ръст на нощувките през февруари 2026" - https://bgtourism.bg/oblast-varna-6-procenta-rust-na-noshtuvkite-fevruari/ , 21.04.2026 г., последно достъпен на 17.05.2026

Национален туристически регистър - https://ntr.tourism.government.bg/Registration.nsf/alltato.xsp, последно достъпен на 17.05.2026

„Топ 10 туроператори и агенции във Варна" - https://travel-varna.webnode.page/, последно достъпен на 18.05.2026

Balkan Petanque Tour - https://www.bontour.bg/conferences/balkan_petanque_tour - последно достъпен на 19.05.2026

VII национален конгрес на Български лекарски съюз - https://www.bontour.bg/conferences/7_kongres_na_balgarski_lekarski_sayuz#Info – последно достъпен на 19.05.2026

BNI Лидер - https://bnileader.com/, последно достъпен на 19.05.2026

https://clubmagellan.com/events, последно достъпен на 19.05.2026

Тайната България - https://yasmin-holidays.com/tour/tajnata-balgariya/ - последно достъпен на 19.05.2026

SUSTAINABLE PRACTICES OF TRAVEL AGENCIES IN VARNA MUNICIPALITY

Hristina Petrova[12]
University of Economics – Varna

Abstract: The paper aims to highlight the sustainable practices of travel agencies in Varna Municipality and to summarize the positive effects of their implementation for tourism and the local community, as well as to outline future opportunities for sustainable development.

Keywords: travel agencies; best practices; sustainability.

[12] hristina.petrova@ue-varna.bg